

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalarini misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G.G., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayavitdinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодий тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

5. UNCTAD. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. – Geneva: United Nations, 2024.
6. UNCTAD. World Investment Report 2024: Investment Facilitation and Digital Government. – Geneva: United Nations, 2024. – 184 p.
7. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. O‘zbekiston Respublikasi to‘lov balansi, xalqaro investitsiyaviy pozitsiyasi va tashqi qarzi: 2024 yil uchun yillik hisobot. – Toshkent, 2025.

UDK: 685.34

**CHARM-POYABZAL SANOATI KORXONALARIDA SIFATNI BOSHQARISH
TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI**

**WAYS TO IMPROVE THE QUALITY MANAGEMENT SYSTEM IN LEATHER AND
FOOTWEAR INDUSTRY ENTERPRISES**

**ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ НА
ПРЕДПРИЯТИЯХ КОЖЕВЕННО-ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ**

Ashurova Guljahon Nuralyevna

University of economics and pedagogy NOTM

Annotatsiya

Ushbu maqolada bozor iqtisodiyot sharoitida charm-poyabzal sanoat korxonalari sifat menejmenti tizimi boshqarish va uni rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillar tahlil etilgan. Poyabzal sanoati yengil sanoatning eng muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Bugungi globallashuv sharoitida poyabzal korxonalarining raqobatbardoshlik darajasi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va ishlab chiqarish samaradorligi iqtisodiyot barqarorligining muhim omillaridan biridir.

Kalit so‘zlar: Sifat, sifat menejmenti tizimi, bozor iqtisodiyot, charm-poyabzal sanoat korxonalari, islohotlar, kadrlar salohiyati, innovatsiyalar, charm-poyabzal ishlab chiqarish.

В данной статье проанализированы система менеджмента качества на предприятиях кожевенно-обувной промышленности в условиях рыночной экономики и факторы, влияющие на её развитие. Обувная промышленность является одной из важнейших отраслей лёгкой промышленности и занимает значимое место в развитии национальной экономики. Эта отрасль не только удовлетворяет повседневные потребности населения, но и вносит существенный вклад в экономический рост, обеспечение занятости, увеличение экспортного потенциала и развитие региональной промышленности. В условиях современной глобализации уровень конкурентоспособности обувных предприятий, использование инновационных технологий и эффективность производства являются важнейшими факторами экономической стабильности.

Ключевые слова: качество, система менеджмента качества, рыночная экономика, предприятия кожевенно-обувной промышленности, реформы, кадровый потенциал, инновации, производство кожевенно-обувной продукции

This article analyzes the quality management system of leather and footwear enterprises in market economy conditions and the factors influencing its development. The footwear industry is one of the most important branches of light industry and plays a significant role in the development of the national economy. This sector not only satisfies the daily needs of the population but also contributes significantly to economic growth, employment, increasing export potential, and regional industrialization. In today’s globalization environment, the competitiveness of footwear enterprises,

the use of innovative technologies, and production efficiency are among the key factors of economic stability.

Keywords: Quality, quality management system, market economy, leather and footwear enterprises, reforms, human resource potential, innovations, leather and footwear production.

O‘zbekiston iqtisodiyotida poyabzal sanoati yengil sanoatning eng muhim tarmoqlaridan biri bo‘lib, mamlakat iqtisodiyoti rivojlanishida muhim o‘rin egallaydi. Ushbu soha nafaqat aholining kundalik ehtiyojini qondiradi, balki iqtisodiy o‘sish, bandlikni ta‘minlash, eksport salohiyatini oshirish va hududlar sanoatlashuviga sezilarli hissa qo‘shadi. Bugungi globallashtirish sharoitida poyabzal korxonalarining raqobatbardoshlik darajasi, innovatsion texnologiyalardan foydalanish va ishlab chiqarish samaradorligi iqtisodiyot barqarorligining muhim omillaridan biridir. Ushbu maqolada charm poyabzal korxonalarida samarador texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati, ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish, resurslardan oqilona foydalanish va raqobatbardoshlikni oshirish masalalari yoritilgan. Bugungi kunda charm poyabzal sanoatida samarador texnologiyalarni joriy etish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Global raqobat sharoitida korxonalarning barqaror rivojlanishi ishlab chiqarish jarayonlarining texnologik darajasiga bevosita bog‘liq. Charm poyabzal korxonalarida zamonaviy texnologiyalar ishlab chiqarish hajmini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va tannarxni kamaytirishga xizmat qiladi. Avtomatlashtirilgan kesish va tikish uskunalari, kompyuterlashtirilgan dizayn tizimlari (CAD/CAM), energiya tejamlor texnologiyalar samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi.

Charm-poyabzal sanoatning jadal va barqaror rivojlanishini ta‘minlash, mahalliy xom ashyoni chuqur qayta ishlash orqali birinchi navbatda tashqi bozorlarda raqobatbardosh bo‘lgan yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar, charm va sun‘iy charm poyabzal mahsulotlari ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va kengaytirish – Respublikamizda dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu vazifani bajarish uchun mahsulot sifatini oshirish zarur bo‘ladi[1].

O‘zbekiston respublikasida 2023 yilda jami 456056,1 mlrd. so‘mlik, 2024 yilda 21350,9 mlrd. so‘mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo‘lsa, shundan sun‘iy charm-poyabzal mahsulotlari ishlab chiqarish 2023 yilda 32367,3 mlrd. so‘mni, 2024 yilda esa 55757,0 mlrd. so‘mni tashkil etdi va o‘tgan yilga nisbatan 23,3 %ga ortgan.[2]

Kompaniyaning sifat menejmenti tizimining samarali ishlashi uchun real vaqt rejimida ichki va tashqi muhitdan barcha o‘zgarishlarga tezda javob berish va tegishli qarorlarni boshqarishga ta‘sir qilishi mumkin bo‘lgan ma‘lumotlarni olish, ma‘lumotlarni yanada strukturalashtirish, ishlab chiqish va korxonaning barcha darajadagi menejerlari bilan muvofiq qilib taqdim etish kerak. Yuzaga keladigan yoki yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni hal qilish usullarini topish zarur [3].

Mamlakatning jahon miqyosida obro‘cini yuksaltirish, mavqeyini mustahkamlash va shaffoflikni ta‘minlash uchun xalqaro reytinglarning o‘rni muhim. 2025-yilgi xalqaro reytinglarda O‘zbekistonning raqamlashtirish bo‘yicha o‘rni sezilarli darajada ko‘tarildi. Xususan, Jahon bankining “GovTech Enablers” indeksiga muvofiq, bozor ko‘nikmalar va davlat xizmatlaridagi innovatsiyalar bo‘yicha mamlakatimiz 2020-yilga nisbatan 75 pog‘ona yuqoriladi [4].

O‘zbekiston respublikasida charm-poyabzal sanoat tarmoqlarini rivojlantirish, ishlab chiqarilayotgan tayyor mahsulotlarning turlari va assortimentini kengaytirish, shuningdek, tarmoq korxonalarining investitsiya va eksport faoliyatini har tomonlama qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Charm-poyabzal sanoatning jadal va barqaror rivojlanishini ta‘minlash, mahalliy xom ashyoni chuqur qayta ishlash orqali birinchi navbatda tashqi bozorlarda raqobatbardosh bo‘lgan yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar, charm va sun‘iy charm poyabzal mahsulotlari ishlab chiqarishni diversifikatsiya qilish va kengaytirish – Respublikamizda dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Bu vazifani bajarish uchun mahsulot sifatini oshirish zarur bo‘ladi[1].

Mahsulot sifatini oshirish – jahondagi barcha yetakchi korxonalar uchun xos bo‘lgan faoliyatining muhim yo‘nalishidir. Hozirgi kunda ishlab chiqarilayotgan mahsulot sifatini oshirish – ichki va tashqi bozorlarda uning raqobatbardoshligining asosiy sharti hisoblanmoqda. Mahsulotning

raqobatbardoshligi ko‘pincha mamlakatning prestijini belgilab beradi va milliy boylikni oshirishning hal qiluvchi omili bo‘lib qolmoqda. Mahsulot sifatini oshirish uchun korxonada sifat menejmenti tizimi joriy etilgan bo‘lishi kerak deb hisoblaymiz.

Sifat tizimi – bu korxonada sifatni umumiy boshqarishni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan tashkiliy tizim, metodika, jarayonlar va resurslar yig‘indisidir. Sifat menejmenti tizimini joriy etish va rivojlantirish — kompaniyada sifat boshqaruvining zarur komponentidir. Sifat menejmenti tizimi – korxonada sifat sohasida siyosat olib borish va maqsadlarni ishlab chiqish, shuningdek ushbu maqsadlarga erishish uchun korxonada yetakchilikni ta‘minlaydigan o‘zaro bog‘liq va o‘zaro ta‘sir qiluvchi elementlar, tashkiliy tuzilmalar, jarayonlar va manbalar majmuasidir”, deb hisoblaymiz. Korxonalar quyidagi maqsadlarga erishish uchun sifat menejmenti tizimini ishlab chiqadi, joriy qiladi va rivojlantiradi:

- majburiy talablarga javob beruvchi, shuningdek iste‘molchilarning ehtiyojlari va talablarini qondira oladigan mahsulotni yetkazib berish qobiliyatini namoyish qilish;

- sifat menejment tizimini samarali qo‘llash, shuningdek uni doimo yaxshilash jarayonini tashkil etish orqali iste‘molchilar qoniqish darajasini oshirish;

- raqobat kurashida ustunlikni ta‘minlash;

- korxona samaradorligi va imkoniyatlarini oshirish.

Hozirgi kunda charm-poyabzal sanoatda olib borilayotgan islohotlar natijasida ijobiy natijalarga erishildi. O‘zbekistonda keng turdagi sifatli mahsulotlari ishlab chiqarishni tashkil etish, uni ishlab chiqarishni mahalliyashtirishni chuqurlashtirish, shuningdek, mahalliy ishlab chiqaruvchilarning eksport salohiyatini oshirish bo‘yicha kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston respublikasida 2023 yilda jami 456056,1 mlrd. so‘mlik, 2024 yilda 21350,9 mlrd. so‘mlik sanoat mahsulotlari ishlab chiqarilgan bo‘lsa, shundan sun‘iy charm-poyabzal mahsulotlari ishlab chiqarish 2023 yilda 32367,3 mlrd. so‘mni, 2024 yilda esa 55757,0 mlrd. so‘mni tashkil etdi va o‘tgan yilga nisbatan 23,3 %ga ortgan.[2]

Charm poyabzal korxonalarida zamonaviy texnologiyalar ishlab chiqarish hajmini oshirish, mahsulot sifatini yaxshilash va tannarxni kamaytirishga xizmat qiladi. Avtomatlashtirilgan kesish va tikish uskunalari, kompyuterlashtirilgan dizayn tizimlari (CAD/CAM), energiya tejamkor texnologiyalar samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi.

Hozirgi kunda korxonalar sifat menejmenti tizimining rivojlanish darajasining korxonani raqamlashtirish sur‘atlariga va tashqi muhit tomonidan talab qilinadigan talablarga muvofiqligini ta‘minlash kabi muhim muammosiga duch kelmoqdalar. Sifat menejmenti tizimini raqamlashtirishdagi muammolariga quyidagilarni kiritish mumkin:

1. Bozor texnologiyalarni tatbiq etish yuqori darajada sarf-xarajatlarni talab etadi (bozor platformalardan foydalanish va unga texnik xizmat ko‘rsatishda, avtomatlashtirilgan tizimlarni ishlab chiqishda, kompaniya yoki davlat sirini tashkil etuvchi axborotlarni himoya etishda, korxonalarning o‘zaro hamkorligi sharoitida elektron hujjat aylanishining yagona tizimini shakllantirishda);

2. Malakali kadrlar bilan ta‘minlanishdagi qiyinchiliklar (turli darajadagi murakkablikdagi ko‘p darajali tizimlarni tahlil qilish sohasida yetarli bilimga ega va katta hajmdagi ma‘lumotlarni qayta ishlash vositalari bilan ishlash tajribasiga ega bo‘lgan xodimlarning yo‘qligi, korxona xodimlarining yangi sharoitlarga moslashishni istamasligi. Psixologik jihatdan bu "shaffof tizimlar"ni yaratishda namoyon bo‘lishi mumkin).

3. Elektron muvofiqlik sertifikatlarini taqdim etuvchi yagona “bozor reestr”ni shakllantirishning muqarrarligi.

Kompaniyaning sifat menejmenti tizimining samarali ishlashi uchun real vaqt rejimida ichki va tashqi muhitdan barcha o‘zgarishlarga tezda javob berish va tegishli qarorlarni boshqarishga ta‘sir qilishi mumkin bo‘lgan ma‘lumotlarni olish, ma‘lumotlarni yanada strukturalashtirish, ishlab chiqish va korxonaning barcha darajadagi menejerlari bilan muhokama qilish uchun taqdim etish kerak. Yuzaga keladigan yoki yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolarni hal qilish usullarini topish zarur [3].

Shunday qilib, korxonalar bozor transformatsiya sharoitida bozor dunyo talablariga javob berishlari uchun nafaqat eng yangi texnologiyalarga amal qilish, balki axborot madaniyatini to‘liq o‘zgartirish kerak.

Mamlakatning jahon miqyosida obro‘cini yuksaltirish, mavqeyini mustahkamlash va shaffoflikni ta‘minlash uchun xalqaro reytinglarning o‘rni muhim. 2025-yilgi xalqaro reytinglarda O‘zbekistonning raqamlashtirish bo‘yicha o‘rni sezilarli darajada ko‘tarildi. Xususan, Jahon bankining “GovTech Enablers” indeksiga muvofiq, bozor ko‘nikmalar va davlat xizmatlaridagi innovatsiyalar bo‘yicha mamlakatimiz 2020-yilga nisbatan 75 pog‘ona yuqoriladi [4]. “GovTech Maturity Index” natijalariga ko‘ra, hukumat va davlat xizmatlari sektori bo‘yicha esa 40 pog‘ona yuqorilab, 198 mamlakat ichida bozor transformatsiya sohasida yetakchi mamlakatlar guruhiga kirdi.

Hozirda barcha rivojlangan mamlakatlarda takomillashib borayotgan bozor texnologiyalar O‘zbekistonning barcha viloyatlari charm-poyabzal sanoati korxonalariga, jumladan Andijon viloyati korxonalariga ham ushbu texnologiyalarni joriy etishga undamoqda. Iste‘molchilar fikrlarini, istaklarini tezkor o‘rganish, bozorni holatini tadqiq etish va unga tezkor moslashish, “Customizatsiya”ni joriy etish, ishlab chiqarishni robotlashtirish, mahsulotni loyihalashda tayyor dasturlardan foydalanish uchun korxona faoliyatiga bozor sifat menejmeti tizimini joriy etish muhim rol o‘ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Международный стандарт ISO 9001:2015 системы менеджмента качества. Требования.
2. Мельникова, Д. И. Система менеджмента качества в условиях цифровизации: проблемы и перспективы развития / Д. И. Мельникова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2021. — № 47 (389). — С. 109-111. — URL: <https://moluch.ru/archive/389/85693/>
3. O‘zbekiston respublikasi huzuridagi statistika agentligi ma‘lumotlari <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/industry-2>
4. 2022 GovTech Maturity Index Update GTMI (worldbank.org) [elektron resurs].

UDK: 332.1

SHAHARLAR VA SHAHAR AGLOMERATSIYALARI MINTAQALAR VA MAMLAKATLAR IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHINING DRAYVERI

ГОРОДА И ГОРОДСКИЕ АГЛОМЕРАЦИИ ДРАЙВЕР СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ И СТРАН

CITIES AND URBAN AGGLOMERATIONS AS DRIVERS OF SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF REGIONS AND COUNTRIES

Axmadjanov Ilyosbek Ilxomjon o‘g‘li
Namangan davlat universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya

Mazkur maqolada shaharlar va shahar aglomeratsiyalarining milliy va mintaqaviy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishdagi drayverlik (harakatlantiruvchi kuch) roli ilmiy tahlil qilingan. Urbanizatsiya jarayonlari zamonaviy iqtisodiyotda shunchaki aholi punktlarining shakllanishi emas, balki innovatsion salohiyat, yuqori qo‘shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarish va raqobatbardoshlikning asosiy manbai sifatida qaraladi. Maqolada shahar tizimlarining mintaqaviy iqtisodiyotga ta‘siri, aglomeratsiyalarda "shahar samarasi" (agglomeration economy) va resurslarning konsentratsiyasi iqtisodiy o‘sishni jadallashtiruvchi omil ekanligi nazariy jihatdan asoslangan. Tadqiqot doirasida urbanizatsiyani strategik boshqarish, infratuzilma integratsiyasi va innovatsion ekotizimlarni yaratish orqali hududlar barqarorligini ta‘minlashning mexanizmlari yoritilgan. Maqola